

ФОРМАЛІЗАЦІЯ СКЛАДОВИХ МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ

FORMALISATION THE COMPONENTS OF THE INVESTMENT SUPPORT MECHANISM FOR THE RECOVERY OF TRANSPORT ENTERPRISES

Косенков Д.С.

аспірант,

Національний авіаційний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0947-0573>

Kosenkov Denys

National Aviation University

Адаптивність інвестиційних процесів до вимог і потреб відбудови транспортного комплексу України потребує формалізації та застосування структурного, інтегрованого підходів. Структуризація складових елементів організаційно-економічного механізму інвестування дозволяє обґрунтувати векторності вкладення коштів та виявити домінуючі потреби відбудови транспортної інфраструктури. В умовах війни та повоєнного відновлення основними джерелами інвестицій будуть прямі іноземні інвестиції, цільове кредитування економічних об'єктів, державно-приватне партнерство та концесії. Інтегрований підхід до формування механізму інвестиційного забезпечення відбудови транспортної інфраструктури включає заходи з обґрунтування інвестиційної привабливості та створення нових ринків. Інтегрованість управлінського, правового, методичного і ресурсного забезпечення у механізмі дозволяє комплексно вирішити завдання результативності інвестицій.

Ключові слова: транспортні підприємства, економічні системи, економічне відновлення, відбудова, інвестиції, активізація, інвестування, організаційно-економічний механізм, інвестиційні ресурси, цифровізація, інтелектуалізація, інвестиційна стратегія.

The adaptability of investment processes to the requirements and needs of recovery of Ukraine's transport sector requires formalisation and application of a structural and integrated approach. Structuring the constituent elements of the organisational and economic mechanism of investment allows us to substantiate the vectors of investment and identify the dominant needs for the recovery of transport infrastructure. In the context of the war and post-war recovery, the main sources of investment will be foreign direct investment, targeted lending to economic entities, public-private partnerships and concessions. These forms of investment will play a crucial role in financing large-scale projects to recover and modernise the national transport infrastructure. An integrated approach to the formation of an investment support mechanism for the restoration of transport infrastructure includes measures to substantiate investment attractiveness and create new markets. The integration of managerial, legal, methodological and resource support in the mechanism allows for a comprehensive solution to the problem of investment efficiency. The constituent elements of the investment support mechanism include investment objects, financing entities, management levers, and project implementation principles. Effective integration of these components allows not only to ensure proper financing and project management, but also to adapt investment strategies to modern market requirements and ensure sustainable development of transport enterprises. The author reveals a set of principles, factors and regularities in substantiating the system of elements of the mechanism for investing in the recovery of transport infrastructure. Formalisation of the prerequisites and constituent elements allows for the development of effective long-term financing strategies not only for the reconstruction of Ukraine's transport sector, but also for the integration of resources, innovations and technologies to ensure competitiveness and profitability.

Keywords: transport enterprises, economic systems, economic recovery, reconstruction, investment, activation, investment, organisational and economic mechanism, investment resources, digitalisation, intellectualisation, investment strategy.

Постановка проблеми. Відновлення підприємств транспорту в сучасних умовах економічної невизначеності та стрімкого технологічного розвитку є надзвичайно складним завданням. Однією з головних перешкод на цьому шляху є відсутність ефективного механізму інвестиційного забезпечення, який би дозволив залучити необхідні фінансові ресурси для модернізації та оновлення інфраструктури, що особливо актуально в контексті постійного зростання вимог до якості транспортних послуг та необхідності інтеграції новітніх технологій. Складність проблеми посилюється через множинність джерел фінансування, кожне з яких має свої специфічні умови та обмеження. Важливим аспектом також є необхідність врахування регіональних особливостей та специфіки кожного окремого підприємства транспорту. Стандартизовані підходи до інвестування часто не враховують унікальних умов та потреб окремих регіонів або підприємств, що може призводити до неадекватного фінансування та невідповідності проектів реальним потребам. Таким чином, в контексті формалізації складових механізму інвестиційного забезпечення мають розроблятися гнучкі та адаптивні рішення, що дозволяють ефективно використовувати ресурси у будь-яких умовах, що і актуалізує означену проблематику дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інвестиційного забезпечення підприємств знаходить своє відображення в працях таких науковців як Бахун Ю.В. [1], Васильців Т.Г. [2], Корбутяк А.Г. [4], Крейдич І.М. [5], Охріменко О.О. [6], Поліщук Н.В. [7], Феєр О.В. [8], Тимощук О.М., Кучерук Г.Ю., Вовк О.М. [9] та ін. Проте, з огляду на швидкий розвиток технологій, динамічні зміни в економічних умовах та регуляторних вимогах, а також вплив повномасштабного вторгнення, виникає необхідність подальшого дослідження особливостей інвестиційного забезпечення підприємств, зокрема в контексті формалізації механізму інвестиційного забезпечення.

Постановка завдання. Метою статті є формалізація складових механізму інвестиційного забезпечення відновлення підприємств транспорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування механізму інвестиційного забезпечення для відновлення підприємств транспорту є ключовим завданням для досягнення стабільного розвитку галузі, що передбачає визначення та структурування основних компонентів, які забезпечують ефективне залучення та використання інвестиційних ресурсів. Критично важливо, щоб ці елементи були гармонійно інтегровані з метою створення сприятливого інвестиційного клімату, що дозволить залучити необхідні фінансові ресурси для відновлення та модернізації.

Забезпечення ефективного механізму інвестиційного забезпечення для відновлення підприємств транспорту вимагає комплексного підходу й врахування широкого спектру факторів, які необхідно ретельно аналізувати та інтегрувати в загальну стратегію розвитку транспортної галузі для створення сприятливих умов для залучення інвестицій.

Інвестування в транспортну галузь визначається впливом численних факторів, таких як територіальні переваги та ресурсний потенціал, рівень міжрегіональних та внутрішньорегіональних транспортно-економічних зв'язків, соціально-економічні характеристики інвестиційної привабливості регіональної економіки та транспортної системи, бюджетно-фінансова самодостатність, створення сприятливого інвестиційного клімату, а також достовірність інформації про підприємницькі можливості та ризики [10]. Окрім цих факторів, важливу роль відіграють політична стабільність і прозорість регуляторного середовища, що створюють додаткові гарантії для інвесторів. Інноваційні підходи до розвитку транспортної інфраструктури, впровадження сучасних технологій і методів управління також є ключовими для залучення інвестицій. Ефективне інвестування в транспортну галузь сприятиме не лише покращенню транспортних послуг, але й загальному економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності регіонів та їх інтеграції у світову економіку, що особливо актуалізується в умовах повномасштабного вторгнення, яке завдало значної шкоди (сума прямих збитків на початок 2024 року перевищила \$ 157 млрд) (рис. 1). Зруйновані дороги, мости, залізничні лінії та інші об'єкти критично потребують відновлення для забезпечення нормального функціонування економіки. В таких умовах ефективне залучення та управління інвестиціями стає ключовим фактором для відбудови та модернізації транспортної галузі. Чітко визначені об'єкти інвестування, залучення відповідних суб'єктів, застосування ефективних важелів управління та принципів реалізації проектів дозволяють не лише оптимізувати використання ресурсів, але й забезпечити стійкість та ефективність процесу відновлення.

Зважаючи на масштаби руйнування протягом найближчих років транспортний сектор України потребуватиме значних фінансових вливань, інституційних реформ, визначення пріоритетних напрямків та координації зусиль між урядом України та міжнародними партнерами (двосторонніми партнерами, багатосторонніми фінансовими установами та приватними інвесторами). З огляду на складну ситуацію в українській економіці, прямі іноземні інвестиції, включаючи цільове кредитування, державно-приватне партнерство та концесії, відіграватимуть вирішальну роль у фінансуванні

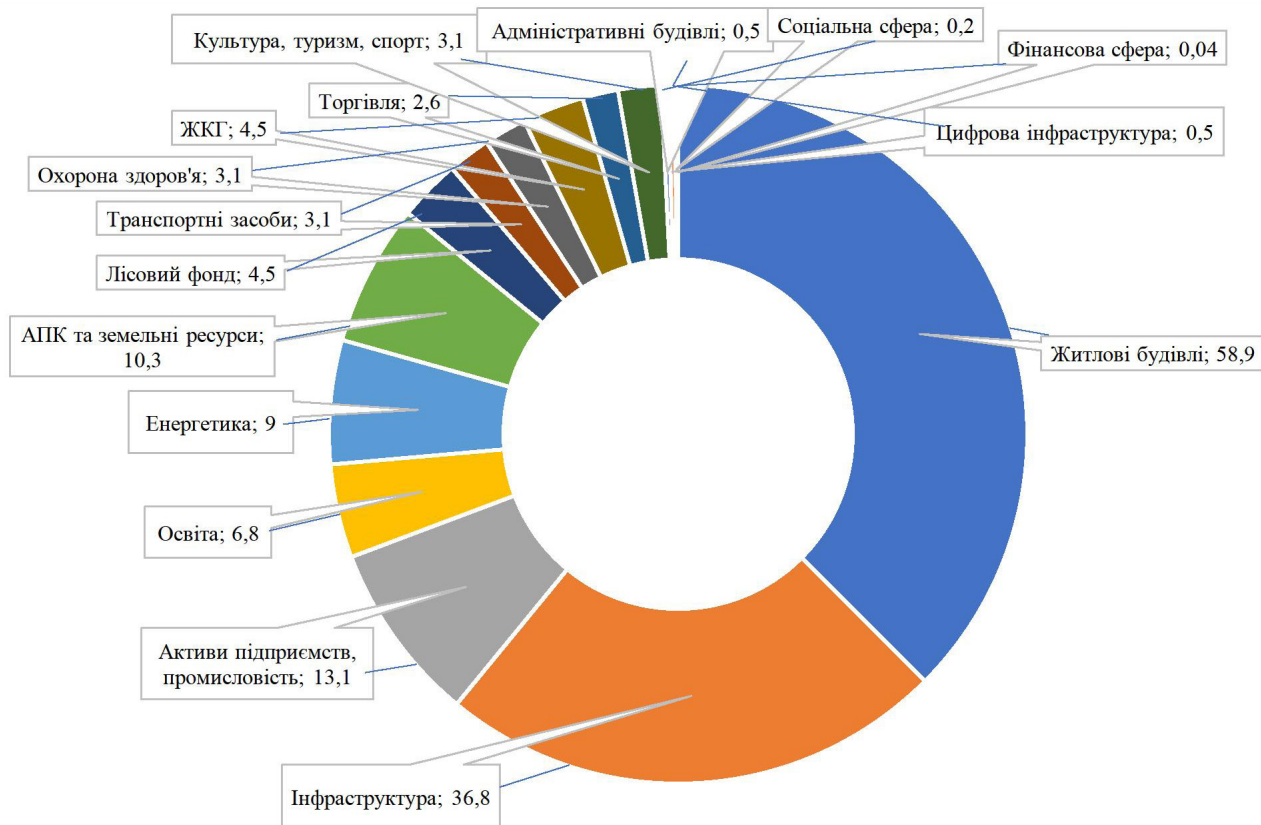

Рис. 1. Загальна оцінка збитків інфраструктури за галузями (станом на початок 2024 року), \$ млрд

Джерело: розроблено автором за даними [3]

масштабних проєктів з відновлення та модернізації транспортної інфраструктури [11].

Виходячи з вище означеного, актуалізується необхідність розробки шляхів формування механізму інвестиційного забезпечення, які мають включати створення сприятливого інвестиційного клімату на внутрішньому ринку країни; розробку нормативно-правової бази з питань інноваційної діяльності та інтелектуальної власності; організацію комерційної оцінки кожної технології та проведення інформаційно-рекламних заходів; налагодження партнерських відносин з міжнародними організаціями та підприємствами у транспортній галузі; розвиток перспективного сегменту ринку послуг; створення рекламних матеріалів та інформаційної бази даних щодо перспектив інвестицій у транспортну сферу; проведення маркетингових заходів серед представників великого та середнього бізнесу; а також надання податкових стимулів для потенційних інвесторів [1, с. 9]. Таким чином, інтегрований підхід до формування механізму інвестиційного забезпечення передбачає комплекс заходів, спрямованих на створення привабливих умов для інвесторів, підтримку інновацій та розвиток нових ринків.

Впровадження таких заходів сприятиме залученню капіталу, стимулюванню економічного зростання та підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

Важливими аспектами в контексті формалізації складових механізму інвестиційного забезпечення підприємств є управлінське, правове, методичне і ресурсне забезпечення інвестиційної діяльності.

Правове охоплює формування та розвиток інвестиційного права як окремої підгалузі господарського права, що включає нормативну базу – систему законодавчих актів, що регулюють суспільні відносини, пов'язані з інвестуванням.

Методичне забезпечення для конкретного підприємства чи інвестиційного проєкту визначається самими суб'єктами інвестиційної діяльності, які розробляють методики та стандарти відповідно до своїх вимог та цілей.

Управлінське забезпечення інвестиційного механізму є ключовим елементом структури, оскільки управління інвестиційною діяльністю – це інтегрований процес, який базується на принципах, організаційно-економічних методах і техніках розробки та реалізації управлінських рішень. Цей процес пов'язаний

з цілеспрямованим регулюванням капіталовкладень у інвестиційні об'єкти з метою отримання прибутку або іншого корисного ефекту.

Ресурсне забезпечення інвестиційної діяльності є основою, на якій формується інвестиційний механізм для реалізації цілей конкретного проєкту. Це забезпечення включає фінансові, матеріальні, технічні та інші ресурси, необхідні для успішного виконання інвестиційних планів [7, с. 163–165]. Відповідно, узгодження всіх елементів інвестиційного механізму – від правового регулювання до управлінського та ресурсного забезпечення – дозволяє створити ефективну систему для досягнення поставлених цілей і забезпечити стійкий розвиток підприємств у транспортній галузі.

При розробці механізму інвестиційного забезпечення відновлення підприємств транспорту важливо враховувати ряд специфічних аспектів. По-перше, необхідно аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між окремими підприємствами та галузями в межах країни, оскільки ці зв'язки можуть впливати на ефективність інвестиційних проєктів. По-друге, важливо враховувати особливості впровадження нововведень, які часто є результатом комплексного поєднання наукових досліджень і виробничих процедур, що може включати модернізацію застарілого обладнання та технологічних процесів, а також оновлення видів продукції, що є критично важливим для підтримання конкурентоспроможності. По-третє, слід враховувати необхідність періодичного оновлення виробництва на основі новітніх технологій, що дозволяє зменшити моральне старіння технічних засобів і сприяє науково-технічному прогресу, що забезпечить підприємствам можливість впровадження інноваційних рішень і підтримання високих темпів розвитку. По-четверте, важливо стимулювати інтерес підприємств до освоєння нових досягнень науки і техніки, що базуються на сучасних науково-технічних принципах, що сприятиме більш ефективному впровадженню інновацій та покращенню технологічних процесів. Нарешті, необхідно забезпечити єдність економічних інтересів суспільства, підприємств і окремих працівників, щоб створити злагоджену систему, яка підтримує всебічний розвиток і стійкість транспортної галузі [5, с. 15]. У цьому контексті, розробка інвестиційного механізму повинна інтегрувати всі ці елементи для досягнення стратегічних цілей відновлення та модернізації транспортних підприємств. Складові механізму інвестиційного забезпечення включають різноманітні елементи, такі як об'єкти інвестицій, суб'єкти фінансування, важелі управління та принципи реалізації проєктів (рис. 2).

Ефективна інтеграція цих складових дозволяє не тільки забезпечити належне фінансування і управління проєктами, але й адаптувати

інвестиційні стратегії до сучасних вимог ринку та забезпечити сталий розвиток транспортних підприємств. Загалом, це сприяє створенню чіткої та ефективної системи для залучення і використання інвестицій, що є ключовим фактором для модернізації та підвищення конкурентоспроможності транспортної сфери.

Як зазначають Васильців Т.Г., Кириченко О.С., Зайченко В.В., практична реалізація інвестиційного забезпечення відновлення підприємств транспорту вимагає створення і впровадження комплексного механізму, який охоплює ряд ключових аспектів: визначення об'єктів і суб'єктів інвестування, встановлення чітких цілей та принципів, а також розробку функцій та забезпечення нормативно-правової, інституційної, інформаційної та інфраструктурної основи для ефективного функціонування механізму [2, с. 145]. Разом ці елементи утворюють цілісну систему інвестиційного забезпечення відновлення транспортних підприємств, що дозволяє забезпечити їх стійке та ефективне функціонування в умовах сучасних викликів.

В підсумку, реалізація інвестиційного механізму як процесу управління можлива за умови дотримання певних принципів, зокрема:

- встановлення цілей та завдань інвестування, які узгоджуються зі стратегією розвитку підприємства та інтересами його власників;
- врахування наявного інвестиційного потенціалу підприємства;
- забезпечення комплексності, системності та гнучкості у прийнятті управлінських рішень як стратегічного, так і оперативного характеру;
- узгодження стратегічного та поточного планування через застосування єдиних методологічних підходів та стандартів;
- диференціація управлінських рішень;
- об'єктивне використання стимулів та санкцій щодо учасників інвестиційного процесу [6].

Таким чином, для успішної реалізації інвестиційного механізму необхідно забезпечити чітке дотримання цих принципів, що дозволить ефективно управляти інвестиційними проєктами та досягати поставлених цілей.

Висновки. Формування механізму інвестиційного забезпечення відновлення підприємств транспорту є ключовим етапом для забезпечення їхньої стійкості та розвитку в умовах сучасних викликів. Успішна реалізація такого механізму вимагає комплексного підходу, який охоплює всі аспекти управління інвестиціями. По-перше, важливо розробити чітко структурований і всебічну стратегію, яка враховує специфіку кожного сегменту та особливості економічної ситуації, що дозволить зосередити зусилля на найважливіших напрямках відновлення та модернізації, забезпечуючи ефективне використання наявних ресурсів. По-друге, необхідно створити ефективні механізми фінансування, які можуть включати державні та приватні

Рис. 2. Концептуалізація окремих складових в контексті розробки інвестиційного механізму підприємства

Джерело: розроблено автором за даними [4; 8]

інвестиції, міжнародні кредити та гранти, що забезпечить не лише необхідний капітал для реалізації проектів, але й стимулюватиме залучення додаткових інвестиційних ресурсів. По-третє, реалізація інвестиційного механізму повинна супроводжуватися створенням сприятливого інвестиційного клімату, що передбачає забезпечення стабільності правового середовища, прозорість процедур та механізмів контролю, що допоможе залучити інвесторів і забезпечити їхню довгострокову зацікавленість. По-четверте, інтеграція новітніх технологій

і підходів є важливим аспектом, який може суттєво підвищити ефективність діяльності транспортних підприємств. Впровадження інноваційних рішень дозволяє не лише модернізувати існуючі системи, але й забезпечити їхню відповідність сучасним вимогам. Загалом, побудова механізму інвестиційного забезпечення відновлення транспортних підприємств повинна бути зосереджена на створенні інтегрованої системи, яка дозволить ефективно управляти ресурсами, забезпечувати стабільний розвиток і досягати стратегічних цілей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бахун Ю.В. Шляхи формування механізму інвестиційного забезпечення відтворювальних процесів в космічній галузі. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2015. № 12. С. 1–12.
2. Васильців Т.Г., Кириченко О.С., Зайченко В.В. Сутність та складові механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промислового сектора держави. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 140–145.

3. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення: 20.08.2024).

4. Корбутяк А.Г., Сокровольська Н.Я. Роль інвестиційних ресурсів у системі управління підприємством. II International Scientific and Theoretical Conference «Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements». November 18, 2022. P. 25–29.

5. Крейдич І.М., Наконечна О.С. Концепти реалізації механізму інноваційно-інвестиційного забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 7. С. 14–16.

6. Охріменко О.О., Манаєнко І.М. Ефективність інвестиційного механізму підприємств електроенергетики: діалектика якісних та кількісних перетворень. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2013-4_0-pages-40_47.pdf (дата звернення: 20.08.2024).

7. Поліщук Н.В., Попадюк Я.А. Теоретико-методичні аспекти інвестиційного механізму підприємства. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 161–167.

8. Феєр О.В. Управління інвестиціями як складова інвестиційного механізму підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 5. С. 256–259.

9. Тимошук О.М., Кучерук Г.Ю., Вовк О.М., Мельник О.В. Якість логістизації транспортних послуг: інвестиційний аспект. Київ: ТОВ «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2020. 214 с.

10. Хацька О.П., Коваль О.В. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств транспортно-логістичної сфери. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-111> (дата звернення: 20.08.2024).

11. Червякова В. Організаційно-методологічні підходи до післявоєнного відновлення транспортно-логістичної інфраструктури України. *Журнал європейської економіки*. 2023. Том 22. № 4 (87). С. 597–622.

REFERENCES:

1. Bakhun Ju. V. (2015) Shljakhy formuvannya mekhanizmu investycijnogho zabezpechennja vidtvorjuvalnykh procesiv v kosmichnij ghaluzi. [Ways of forming a mechanism of investment support for reproductive processes in the space industry]. *Ekonomichnyj visnyk Nacionaljnogho tekhnichnogho universytetu Ukrainy "Kyjivskijj politekhnichnyj instytut"*, no. 12, pp. 1–12.

2. Vasylyciv T. Gh., Kyrychenko O. S., Zajchenko V. V. (2019) Sutnistj ta skladovi mekhanizmu investycijnogho zabezpechennja innovacijnogho rozvytku promyslovogho sektora derzhavy. [The essence and components of the investment support mechanism for innovative development of the industrial sector of the state]. *Biznes Inform*, no. 6, pp. 140–145.

3. Zvit pro prjami zbytky infrastruktury vid rujnuvanj vnaslidok vijsjkovoji aghresiji Rosiji proty Ukrainy stanom na pochatok 2024 roku. [Report on direct damage to infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of the beginning of 2024]. Available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (accessed August 20, 2024).

4. Korbutjak A. Gh., Sokrovoljska N. Ja. (November 18, 2022) Rolj investycijnykh resursiv u systemi upravlinnja pidpryjemstvom. [The role of investment resources in the enterprise management system]. II International Scientific and Theoretical Conference "Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements". Pp. 25–29.

5. Krejdych I. M., Nakonechna O. S. (2014) Koncepty realizaciji mekhanizmu innovacijno-investycijnogho zabezpechennja stijkogho rozvytku promyslovykh pidpryjemstv. [Concepts of implementation of the innovation-investment mechanism for sustainable development of industrial enterprises]. *Investyciji: praktyka ta dosvid*, no. 7, pp. 14–16.

6. Okhrymenko O. O., Manajenko I. M. Efektyvnistj investycijnogho mekhanizmu pidpryjemstv elektroenerghetyky: dialektyka jakisnykh ta kiljisknykh peretvorenj. [Effectiveness of the investment mechanism of electric power enterprises: the dialectic of qualitative and quantitative transformations]. Available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2013-4_0-pages-40_47.pdf (accessed August 20, 2024).

7. Polishhuk N. V., Popadjuk Ja. A. (2023) Teoretyko-metodychni aspekty investycijnogho mekhanizmu pidpryjemstva [Theoretical and methodological aspects of the investment mechanism of the enterprise]. *Biznes Inform*, no. 11, pp. 161–167.

8. Fejer O. V. (2016) Upravlinnja investycijamy jak skladova investycijnogho mekhanizmu pidpryjemstva. [Investment management as a component of the enterprise's investment mechanism]. *Ekonomika i suspiljstvo*, is. 5, pp. 256–259.

9. Tymoshchuk O. M., Kucheruk H. Yu. & Vovk O. M. et al. (2020) Yakistlohystyzatsii transportnykh posluh: investytsiinyi aspekt [Quality of logistics of transport services: investment aspect]. Kyiv: TOV "SİK HRUP UKRAINA", 214 p.

10. Khajecjka O. P., Kovalj O. V. (2024) Investycijno-innovacijna dijalnistj pidpryjemstv transportno-loghistychnoji sfery. [Investment and innovation activity of enterprises in the transport and logistics sphere]. *Ekonomika ta suspiljstvo*, is. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-111> (accessed August 20, 2024).

11. Chervjakova V. (2023) Orghanizacijno-metodologichni pidkhody dopisljavojennogho vidnovlennjatransportno-loghistychnoji infrastruktury Ukrainy. i [Organizational and methodological approaches to the post-war restoration of the transport and logistics infrastructure of Ukraine]. *Zhurnal jevropejskoi ekonomiky*, vol. 22, no. 4 (87), pp. 597–622.